

LATVIJAS REPUBLIKAS TIESĪBSARGS

Baznīcas iela 25, Rīga, LV- 1010, tālr. 67686768, fakss 7244074, e-pasts tiesibsargs@tiesibsargs.lv

Rīgā

2011. gada 10.februārī Nr.1-5/30
Uz 14.01.2011. Nr.1-04/29-pav

Satversmes tiesas tiesnesim
Kasparam Balodim
Jura Alunāna ielā 1
Rīgā, LV-1010

Par viedokli lietā Nr.2010-64-01

2011.gada 17.janvārī Tiesībsarga birojā tika saņemts Jūsu lēmums, ar kuru Tiesībsargs tika atzīts par pieaicināto personu lietā Nr.2010-64-01, kā arī lūgts līdz 2011.gada 10.februārim rakstveidā izteikt motivētu viedokli par „Personu apliecinošu dokumentu likuma” 16.panta pirmās daļas 4.punkta atbilstību Satversmes 98.panta pirmajam un otrajam teikumam, proti, vai apstrīdētā norma pārkāpj personas tiesības brīvi izbraukt no Latvijas un atgriezties tajā. Papildus minētajā vēstulē tika lūgts Tiesībsargu paust viedokli jautājumā, vai spēkā esošais normatīvais regulējums nodrošina pienācīgu Ministru Kabineta rīkojuma adresāta informēšanas kārtību un termiņus par tiesiskā statusa maiņu.

[1] Veicot Satversmes tiesā iesniegtās konstitucionālās sūdzības, kur tiek apstrīdēta „Personu apliecinošu dokumentu likuma” 16.panta pirmās daļas 4.punkta atbilstība Satversmes 98.panta pirmajam un otrajam teikumam, juridisko izvērtējumu, būtu svarīgi norādīt uz normatīvo regulējumu, kas nosaka personas identitāti apliecinošu dokumentu veidus, kā arī šo dokumentu derīguma termiņa noteikšanas kārtību, un personas iespēju brīvi pārvietoties, it īpaši šķērsot Eiropas Savienības ārējo robežu, statusa maiņas gadījumā.

[1.1.] Satversmes 98.pants nosaka: „ikvienam ir tiesības brīvi izbraukt no Latvijas. Ikviens, kam ir Latvijas pase, ārpus Latvijas atrodas valsts aizsardzībā, un viņam ir tiesības brīvi atgriezties Latvijā. Latvijas pilsoni nevar izdot ārvalstīm, izņemot Saeimas apstiprinātajos starptautiskajos līgumos paredzētos gadījumus, ja ar izdošanu netiek pārkāptas Satversmē noteiktās cilvēka pamattiesības.”

[1.2.] Eiropas Parlamenta un Padomes regulas (EK) Nr.562/2006, ar kuru ievieš Kopienas Kodeksu par noteikumiem, kas reglamentē personu pārvietošanos pār robežām (Šengenas Robežu kodekss), 7.pants nosaka, ka dalībvalstu robežsargi pie ārējām robežām pārbauda pārvietošanos pār robežu. Visām personām veic minimālo pārbaudi, lai, pamatojoties uz uzrādītajiem ceļošanas dokumentiem, noskaidrotu viņu identitāti. Šādā minimālajā pārbaudē ātri un lietīšķi, vajadzības gadījumā, izmantojot tehniskus līdzekļus un attiecīgās datubāzēs pārbaudot informāciju par nozagtiem, nelikumīgi piesavinātiem un pazaudētiem dokumentiem, kā arī dokumentiem, kas zaudējuši spēku, *pārbauda to dokumentu derīgumu, kuri ļauj to likumīgajam turētājam šķērsot robežu*, kā arī pārliecinās, ka tiem nav viltojuma pazīmju. Minētā minimālā pārbaude ir obligāta personām, kas izmanto Kopienas tiesības brīvi pārvietoties.

[1.3.] Saskaņā ar Latvijas Republikas Valsts robežas likuma 22.pantu:

„(1) *Personas, kas šķērso ārējo robežu, lai ieceļotu Latvijas Republikā vai izceļotu no tās, kā arī mantas un preces, ko pārvieto pāri ārējai robežai pa sauszemi, ar gaisa kuģi vai kuģošanas līdzekli, lai ievestu Latvijas Republikā vai izvestu no tās, ir pakļautas pārbaudēm robežšķērsošanas vietās. Šo pārbaudu mērķis ir apstiprināt ārējās robežas šķērsošanas faktu un to, ka personas Latvijas Republikā uzturas, kā arī mantas un preces tiek ievestas Latvijas Republikā vai izvestas no tās likumīgi.*

[...]

(3) Kompetentās iestādes robežšķērsošanas vietā veic nepieciešamās pārbaudes, lai konstatētu, vai personas izpilda šā likuma un citu normatīvo aktu noteikumus par ārējās robežas šķērsošanu, kā arī mantu, preču un kuģošanas līdzekļu pārvietošanu pāri ārējai robežai.

[...]

(5) *Pārbaudes laikā kompetento iestāžu amatpersonas drīkst ierobežot un, ja nepieciešams, arī aizliegt personu izkāpšanu no transportlīdzekļa, gaisa kuģa vai kuģošanas līdzekļa un iekāpšanu tajā, kā arī pieprasīt, lai personas izkāpj no transportlīdzekļa, gaisa kuģa vai kuģošanas līdzekļa.”*

[1.4.] Personu apliecinošs dokuments, kas ir nepieciešams valsts robežas šķērsošanai, ir likumā pilnvarotas valsts institūcijas izsniegts dokuments, kas *apliecina ne tikai tā turētāja identitāti, bet arī statusu.*

Saskaņā ar Personu apliecināšanu dokumentu likuma¹ (turpmāk tekstā – „PADL”) 10.panta otro daļu pilsoņa un nepilsoņa personas apliecības vai pases turētājam ir tiesības izmantot personas apliecību vai pasi par ceļošanas dokumentu. PADL 11.pantā ir noteikts, ka ikviena pilsoņa un nepilsoņa pienākums ir saņemt personas apliecību vai pasi, ja viņa rīcībā nav derīgas personas apliecības vai pases.

Tā kā PADL ir vienīgais normatīvais akts, kas nosaka LR personu apliecināšanu vai pagaidu dokumentu lietošanas un derīguma termiņa nosacījumus, vērtējot Satversmes tiesā ierosinātās lietas juridiskos aspektus par personas

¹ 2002.gada 23.maijā pieņemtais Personu apliecināšanu dokumentu likums nosaka personu un to tiesisko statusu apliecināšanu un tos aizvietojošo dokumentu lietošanas, nodošanas un izņemšanas kārtību.

tiesībām brīvi pārvietoties statusa maiņas gadījumā, būtu svarīgi norādīt uz PADL 13. un 16.pantu, kas reglamentē personu apliecinoša dokumenta lietošanas derīguma termiņu un nodošanas kārtību.

Tulkojot sistēmiski PADL 16.pantu, kas nosaka, ka personu apliecinošs vai pagaidu dokuments ir kļuvis lietošanai nederīgs, ja mainījies personas tiesiskais statuss, un PADL 13.panta otro daļu, kas nosaka, ka tiesiskā statusa maiņas gadījumā personas apliecības vai pases turētājs to var nodot izdevējiestādei vai atrodoties ārvalstīs – Latvijas Republikas diplomātiskajai vai konsulārajai pārstāvniecībai – mēneša laikā pēc statusa maiņas, būtu svarīgi minēt arī MK noteikumus Nr.878 „Noteikumi par nederīgo dokumentu reģistru” (turpmāk tekstā – „Noteikumi”), kas ir izdoti pamatojoties uz PADL 16.panta otro daļu, 9.punktu. Minētais punkts paredz, ka dokumenta statusu „nederīgs” reģistrā nosaka, ja ziņas par notikumu sniedz tā turētājs, par tā glabāšanu atbildīgā iestāde vai persona vai kompetentā ārvalsts iestāde, pamatojoties uz to, ka dokuments ir zudis, anulēts, tā saturā ir konstatētas sākotnējā satura izmaiņas, tas nav nodots (bet normatīvajos aktos par attiecīgo dokumentu izsniegšanu ir paredzēts to nodot) dokumenta turētāja nāves vai tiesiskā statusa maiņas gadījumā, u.c. Noteikumu 9.punktā minētajos gadījumos.

Noteikumu 13.pants precīzi nosaka, ka ziņas par notikumiem ar LR dokumentiem, tostarp pases un personas statusa maiņu, ievada Pilsotības un migrācijas lietu pārvalde (turpmāk tekstā – „PMLP”) tūlīt pēc notikuma reģistrācijas vai attiecīgās informācijas saņemšanas. Noteikumu 9.punkts skaidri nosaka, ka PMLP pienākums ir reģistrēt notikumu pēc tam, kad ir beidzies PADL 13.pantā noteiktais termiņš. Tādējādi personu apliecinošs dokuments – personas pase – ceļošanai kļūst nederīgs pēc tam, kad ir pagājis mēnesis kopš lēmuma pieņemšanas par statusa maiņu personai. Tas neizslēdz iespēju, ka persona pasi var nodot ātrāk nekā mēneša termiņā, un tā nederīgo dokumentu reģistrā tiek ievadīta ātrāk.

Svarīgi minētas Satversmes tiesā ierosinātās lietas sakarā būtu atzīmēt arī, ka, ja PADL 16.pantu tulkotu imperatīvi, un normatīvais regulējums neparedzētu pārejas posmu personas apliecības vai pases maiņai, tādējādi personu apliecinošā dokumenta derīguma termiņu padarot tieši atkarīgu no lēmuma par personas statusa maiņu pieņemšanas brīža, regulējumā būtu jāparedz personai iespēja nekavējoties saņemt jauno personu un statusu apliecinošo dokumentu, kas praktiski nav iespējams. Tādēļ pārejas posma personu apliecinošā dokumenta maiņai un garāka derīguma termiņa noteikšana ir loģisks risinājums šajā situācijā. Ņemot vērā augstāk minēto, secinu, ka PADL 16.panta pirmās daļas 4.punkts pašreizējā redakcijā, nenosakot papildus, ka personu apliecinošais vai pagaidu dokuments ir lietošanai nederīgs, ja mainījies personas tiesiskais statuss un ir pagājis termiņš tā nodošanai kompetentajai iestādei, ierobežo personas brīvas pārvietošanas iespēju.

[2] Papildus atbildot uz Satversmes tiesas uzdoto jautājumu, vai spēkā esošais normatīvais regulējums nodrošina pienācīgu Ministru Kabineta rīkojuma adresāta

informēšanas kārtību un termiņus par tiesiskā statusa maiņu, vēlos norādīt uz sekojošo.

[2.1.] Vērtējot kārtību, kādā personai tiek paziņots par statusa maiņu, un vai šis termiņš ir samērīgs, lai neradītu personai pārvietošanās tiesību ierobežojumu, ir jāmin Pilsonības likuma 17.pants, kas nosaka naturalizācijas iesnieguma pieņemšanas un izskatīšanas kārtību.

Minētais pants nosaka, ka:

„(1) Naturalizācijas iesniegumus pieņem un izskata Naturalizācijas pārvalde.

(2) Naturalizācijas iesnieguma pieņemšanas un izskatīšanas kārtību reglamentē Ministru kabineta noteikumi. Iesniegums izskatāms un atbilde iesniedzējam dodama ne vēlāk kā gada laikā no visu Ministru kabineta noteikumos paredzēto dokumentu iesniegšanas dienas. Lēmumu par uzņemšanu pilsonībā pieņem Ministru kabinets.

(3) Naturalizācijas pārvaldes lēmumu par naturalizācijas atteikumu var pārsūdzēt tiesā.”

[2.2.] Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr.34 „Naturalizācijas iesniegumu pieņemšanas un izskatīšanas kārtība” 33. un 34.punktu Naturalizācijas pārvalde:

- pamatojoties uz naturalizācijas lietā esošajiem dokumentiem, sagatavo MK rīkojuma projektu par personas uzņemšanu Latvijas pilsonībā naturalizācijas kārtībā un

- informē personu par pieņemto MK lēmumu.

[2.3.] Ministru Kabineta noteikumos Nr.34 paredzētā lēmuma par uzņemšanu pilsonībā paziņošanas kārtība un termiņi ir nekonkrēti, kas var radīt apgrūtinājumus personai paļauties uz savu rīcību kā savlaicīgi veiktu, lai neierobežotu pārvietošanās brīvību. Tā kā minētais regulējums ir nepilnīgs, uzskatu, ka tajā būtu veicami grozījumi, kas precizētu lēmuma paziņošanas kārtību un termiņus, lai ievērotu likumā noteikto termiņu personu apliecinošā dokumenta maiņai.

Ar cieņu
Tiesībsargs

R.Apsītis